

ostendi, ubi ille sit natus: quod utique & in illis locis percelebre est; vel apud eos quidem qui a fide sunt alieni, fama & nomine circumfertur, eadem & in spelunca Jesum quemdam, quem Christiani adorent & demirentur, genitum esse. Hæc Origenes. Porro eandem speluncam foris in agro suburbano positam fuisse, Eusebius (a) Pamphili monstrat his verbis:

(a) Eusebius de demonst. Evang. l. 7. cap. 5.

Hodie quoque, qui illum locum incolunt, tamquam a patribus eorum accepta memoria, his qui visendi gratia Bethlebem petere consueverunt, testimonium suum afferunt, veritatem fidei facientes, agrumque demonstrantes, ubi Virgo enixa infantem posuit. Hæc ille. Eiusdem speluncæ meminit Justinus martyr in dialogo cum Tryphone, & Epiphanius (b): sed cæteris omnibus S. Hieronymus, qui illic ætatem transegit, locupletius scribit, dum sic litteris suis Marcellam (c) alloquitur:

(b) Epiphanius lib. 2. in fin.
(c) Hieronymus Epistol. 18.

Quo, inquit, sermone, qua voce speluncam Salvatoris exponam? & illud præsepe, in quo infantulus vagiit, silentio magis, quam infimo sermone honorandum est. & paulo post: Bethlebem ecce in hoc parvo terræ foramine calorum conditor natus est, hic involutus pannis, hic visus a pastoribus, hic demonstratus a stella, hic adoratus a Magis. Sanctior locus est rupe Tarpeja, quæ de celo sæpius fulminata, ostendit, quod Deo displiceat. Hæc ad Marcellam.

Erat Bethlebem supra collem in longum porrectum sita; in cuius extremitate, Orientem versus, sub rupe quadam existente tunc temporis iuxta muros civitatis, erat (d) stabulum ac præsepe Domini excisum in rupe, ubi natus est Christus. At vero qui loca illa ignorarunt, nihil de spelunca dixerunt, quod putarint in alicujus rusticæ domuncule stabulo Christum natum. Hinc apud Cyprianum (e) hæc leguntur: Nullum arcta domus diversorium occultabat, nec secreti recessus erant illius casula; incrustaturam tectum & soli parietes per circuitum vestiebant. Hæc ibi. Porro de spelunca non dicti tantum auctores, sed & alii (f) testimonium ferunt.

(d) Burchar. in descript. Terra sancta part. 2. c. 7. §. 59.
(e) Cyprianus de operib. Card. in nativ. Christi.
(f) Ambrosianus serm. de nativ. Christi apud Lipsi. tom. 8. Joan. Dam. in carm. de nat. Christi.

Ad hæc (quod tacet Evangelista) non illic tantum fuisse præsepe, sed bovem & asinum ad illud alligatos (quod olim Propheta (g) cecinerat) cum Hieronymus, tum etiam complures antiquorum Patrum testantur. Ille ad Eustochium (h) de Paula scribens, hæc ait: Inde Bethlebem ingressa, in specum Salvatoris introiens, postquam vidit sacrum Virginis diversorium, & stabulum in quo agnovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: ut illud impleret, quod in eodem Propheta scriptum est: Beatus qui seminatur super aquas, ubi bos & asinus calcant: me audiente, jurabat, cerneret se oculis fidei infantem pannis involutum, vagientem in præsepe Dominum, Magos adorantes, stellam fulgentem desuper,

(g) Habacuc. cap. 3. secundum 72. interpret.
(h) Hieronymus Epistol. 27.

matrem Virginem, nutritium sedulum, pastores nocte venientes, ut viderent Verbum, quod factum erat, &c. Eadem de bove & asino Gregorius (i) Nazianzenus, itemque Nyssenius (k) Paulinus (l), Cyrillus (m), Prudentius (n), & alii (o).

Nec tacendum, quod tunc etiam in eodem puerperio accidisse fertur miraculum; nimirum, quod in eadem spelunca, ad ea quæ usus quotidianus exposcebat, e petra fluxit aqua, quæ nunquam potuit exhauriri, sed mansit diutius divinæ virtutis egregium monumentum: siquidem adhuc Bedæ temporibus vigeat cunctis perspicium tantæ rei prodigium: quod ipse, a teste qui hæc viderat sanctissimo Episcopo acceptum, his verbis scriptis mandavit (p): Hæc spelunca tota interioris specioso marmore tecta, supra ipsum locum, ubi Dominus natus specialiter traditur, sancta Maria grandem gestat Ecclesiam.

Petra juxta murum cavata, primum Dominici corporis lacrum de muro missum suscipiens, hætenus servat: quæ si qua forte occasione vel industria fuerit exhausta, nihilominus continuo dum respicit, sicut ante fuerat, plena redundat. Hæc ille.

Vix credi potest, in quanta veneratione & cultu Christiani semper habuerint locum illum: ut quantumlibet Hadrianus Imp. ad abolendam tantæ rei memoriam (quod scribit Paulinus (q) & alii) Veneris & Adonidis templum desuper erexit, nihilominus (ut nuper ex Origene vidimus) percelebris etiam apud Gentiles esset tanti loci memoria. Sed redita pace Ecclesiæ spelunca illa mirifico est opere exornata, ipsumque præsepe honoris causa tectum argento: de quo hæc apud Chrysostomum (r): O si mihi videre liceret illud præsepe, in quo Dominus iacuit! Nunc nos Christiani quasi pro honore tulimus lateritium, & posuimus argenteum: sed mihi pretiosius est illud quod ablatum est: argenteum autem aurum meretur Gentilitas: Christiana fides meretur illud luteum. Non tamen condemno eos, qui honoris causa fecerunt; neque illos condemno, qui in templo fecerunt vasa aurea: sed admiror Dominum, qui creator est mundi, non inter aurum & argentum, sed in luto nascitur. Hæc ille, putans fortasse vas illud argento tectum, fuisse luteum, quod tamen constat fuisse ligneum: vel eundem auctorem non de vase ipso esse locutum, sed de exigua lateritia illa structura, quæ ipsum præsepe, Christi cunabula continebat, existimandum. Porro Christi natalis nobilissimum monumentum ex ligno confectum, nullaque argenti vel auri cælatura contectum, post multa tempora inde translatum, Roma possidet, eoque multo felicius illustratur, quam tugurio Romuli, quod intextum ex stipula, eorum (s) majores ad multa sæcula de industria conservarunt.

Sed jam ad ipsum sacrosanctum Virginis

(i) Gregorius Nazianzenus oration. de Christi nativitate.
(k) Nyssenius.
(l) Paulinus.
(m) Cyrillus.
(n) Prudentius.
(o) Alii.
(p) Beda de locis sanct. cap. 8.
(q) Paulinus ad Sever. epistol. II.
(r) Chrysostomus in Luc. cap. 2.
(s) Dionysius Halicarnasensis lib. I.